

Typisk utveckling av talets motorik och bedömning vid misstänkt motorisk talstörning (taldyspraxi)

Susanne Rex

Barn med tal- och språkstörning som har stora talsvårigheter behöver utredas av logoped för att kartlägga språkliga och motoriska orsaker till dessa. Kartläggningen ger information så att rätt talträning kan ges i tidig ålder. Barn med talstörningen taldyspraxi har svårt att viljemässigt planera och utföra de motoriska rörelser som krävs för tal. Språkljuden styrs inte till rätt plats och kommer inte i rätt ordning och kan därför avvika i kvalitet. Prosodin, dvs. språkets rytm och melodi, är ofta drabbat. Detta ger ett avvikande och svårförståeligt tal, vilket negativt påverkar samtal med familj och kamrater. I skollåldern upplever många dålig självkänsla och det uppstår ofta missförstånd i samspel med andra. Även skolarbetet kan påverkas negativt.

Tal- och språkutredningar görs av logoped och svenska tester för grammatisk förmåga, språkförståelse, ordförråd, ljudsystemets uppbyggnad och munmotorik finns tillgängliga, men inget för talmotorisk förmåga. Ett test med syfte att särskilja motoriska svårigheter i talet från språkliga är efterfrågat av svenska logopeder och i denna studie har det svenska testet *Dynamisk motorisk talbedömning* (DYMTA) utformats och publicerats. Kunskap om typisk utveckling av talmotorik är nödvändig för att identifiera avvikelser och ett andra syfte med studien har därför varit att undersöka talmotorisk förmåga hos barn från 3 till 8 år.

Resultaten visade att typiskt utvecklade barn har en mycket god talmotorisk förmåga redan vid 3 års ålder. Talmotorisk kontroll ökade med ålder och variationen minskade från 5 år. Studien visade även att det fanns ett samband mellan fonologisk (språklig) och talmotorisk förmåga och att den oralmotoriska förmågan var mycket god för samtliga åldrar. Testet visade inga skillnader mellan könen i resultaten. Det var heller ingen skillnad beroende på om barnet var en- eller flerspråkigt.

Testet har varit mycket efterlängtat av svenska logopeder och har tagits emot mycket positivt. Testet utförs med dynamisk bedömning, dvs. fokuserar förutom på prestationen vid själva testtillfället, även på inlärningsprocessen och hur barnet lär sig när stöd till bättre utförande ges. Få andra svenska tester gör det, och därför har flera utbildningstillfällen i DYMTA erbjudits nationellt och regionalt. Utvecklingen av testet DYMTA och resultat från referensgruppen har redovisats vid forskningsseminarier på Karolinska Institutet, internationell konferens i Kanada (ICPLA, 2016), seminarium på University of Illinois, USA (2016), nationell konferens i logopedi (NKL, 2016) och en vetenskaplig artikel föreligger i manusform.

Studien har lett till ökad kunskap om motoriska talstörningar hos svenska logopeder vad gäller hur man kartlägger och diagnostiserar taldyspraxi, så att rätt behandling kan planeras. Med tidig behandling kan man undvika negativa konsekvenser av taldyspraxi för barnens samspel med kamrater, självkänsla och skolprestation.

I pågående och kommande studier i projektet undersöks talmotorisk förmåga hos barn med tal- och språkstörning och kartlägger med hjälp av DYMTA vilka särdrag som är viktiga för diagnos av taldyspraxi hos svenska barn.